

„ACCOUNTING TRENDS AND TECHNIQUES IN PUBLISHED CORPORATE ANNUAL REPORTS”

(American Institute of Certified Public Accountants, 13th edition, New York 1959)

door J. M. Vecht

Sinds 1946 verzorgt het American Institute of Certified Public Accountants jaarlijks een uitgave, behelzende een studie van wat ik zou willen noemen de „formeel-administratief-technische aspecten”¹⁾, zoals die voorkomen op 600 gepubliceerde jaarrekeningen van industriële naamloze vennootschappen in de Verenigde Staten van Amerika. In de in 1960 verschenen editie-1959, welke het onderwerp van deze bespreking uitmaakt, wordt in ruim 250 bladzijden en 100 tabellen het resultaat van deze studie met betrekking tot de jaarrekeningen over 1958 van genoemde ondernemingen geopenbaard. Men kan zich de vraag stellen of een dergelijk werk van zodanig belang kan worden geacht, dat enerzijds kennisneming ervan voor de studie en de opleiding in de accountancy, met name wat betreft het onderdeel „Controleleer”, moet worden aanbevolen, anderzijds of het werk van betekenis moet worden geacht voor de Nederlandse accountants. Onderstaande bespreking wil trachten op deze tweeledige vraag een passend antwoord te geven.

Het werk geeft naast de 600 jaarrekeningen ook nog een aantal voorbeelden ontleend aan 500 jaarrekeningen van andere ondernemingen. Ongetwijfeld moet voor het samenstellen van een dergelijk werk een grote hoeveelheid arbeid zijn verricht; zowel een diepgaande inventarisatie van jaarverslagen als een uiterst precieze catalogiseringsarbeid is daartoe noodzakelijk. Kennelijk voorziet het boek in een in de Verenigde Staten bestaande behoefte aan een dergelijk naslagwerk, dat nu reeds voor de 13e maal werd ondernomen. Het is te betreuren dat in het voorbericht een aanduiding van de categorie van gebruikers, waarvoor men het boek bestemd heeft, ontbreekt. Het laat zich echter gemakkelijk denken dat men vooral heeft beoogd door publicatie van dergelijk vergelijkend materiaal een grotere uniformiteit in de opstelling van jaarrekeningen te verkrijgen, niet in het minst in het gebruik van waarderingsmaatstaven van activa.

De jaarrekeningen van de 600 ondernemingen zelf zijn niet afgedrukt, behoudens een

enkel voorbeeld (exhibit); evenmin is een indeling gemaakt op grond van gemeenschappelijke kenmerken in de onderzochte jaarrekeningen. De bespreking is „post-gewijs”, d.w.z. van elke post welke op jaarrekeningen van industriële ondernemingen pleegt voor te komen wordt nagegaan, hoe deze op de 600 uitgekozen jaarrekeningen werd omschreven en op welke wijze deze was samengesteld. Voor wat een aantal activa betreft werd tevens nagegaan wat de gebruikte waarderingsmaatstaven waren.

Het boek is ingedeeld in 5 afdelingen (sections), t.w.:

1. Financial Statements;
2. Balance Sheet;
3. Income Statement;
4. Retained Earnings and Capital Surplus;
5. Auditors' Report.

De eerste afdeling behandelt, zoals de titel aangeeft, jaarrekeningen in het algemeen, bv. de benamingen waaronder balansen en resultatenrekeningen worden gepresenteerd en de vormen waarin de jaarrekeningen voorkomen, alsmede de mate waarin en de wijze waarop balansen met andere „statements” worden gecombineerd.

De afdelingen 2, 3 en 4 geven volgens de reeds aangeduide „postgewijze”-methode een beschrijving van de op de „statements” voorkomende „items”. Daarbij wordt verreweg het grootste aantal bladzijden van het boek - ruim honderd - in beslag genomen door de sectie over de balans. Afgaande op de daaraan toegemeten plaatsruimte zou men geneigd zijn te concluderen dat men in de Verenigde Staten de balans van wat grotere importantie acht dan de resultatenrekening. Al moet daarbij wel bedacht worden dat, zelfs bij de uitgebreide verslaggeving in Amerika toch ook dáár in het algemeen het aantal posten op de balans groter is dan op de verlies- en winstrekening; daarnaast werden in de balanssectie ook waarderingsmaatstaven besproken, hetgeen uiteraard in de bespreking van de resultatenrekeningen kon ontbreken.

Het accent van het onderzoek blijkt vooral te liggen op de in de jaarrekeningen gebruikte terminologie. Daar in de tabellen vergelijkingsmateriaal te vinden is over voorgaande jaren, wordt ook de ontwikkelingsgang, de „trend”, in de gebruikte terminologie zichtbaar gemaakt. Het is duidelijk dat hierdoor voor opstellers van jaarrekeningen een richt-

¹⁾ In de terminologie van het AICPA „the accounting aspects” genoemd; „bedrijfseconomische aspecten” is een wat te groot woord hiervoor.

snoer is ontstaan voor wat een „algemeen aanvaarde terminologie” zou mogen worden genoemd, althans in de Verenigde Staten.

Naast de niet altijd even interessante terminologische gegevens ²⁾ is er ook veel van belang in dit werk te vinden, bv. met betrekking tot de waarderingsbases voor „Inventory” en „Fixed Assets” (de vervangingswaarde is voorlopig nog nergens van betekenis!) of, om een andere greep te doen, ten aanzien van hetgeen in afdeling 3 onder het hoofd „sales-representation” wordt opgemerkt. Zo blijkt uit Table I op pag. 149 dat in 1958 581 van de 600 ondernemingen op een of andere wijze een omzetcijfer lieten zien, hetzij „net sales” - waarbij kortingen en retouren zowel zichtbaar als onzichtbaar werden afgetrokken - hetzij „gross sales” of onder de naam „revenue”, „Operating revenue” e.d. Slechts 19 bedrijven geven alleen „Gross Profit” of „Operating Profit” of (in 4 gevallen) géén „Income Statement”. Wie dit vergelijkt met de in Nederland gebruikelijke presentatie van resultatenrekeningen kan zeggen - zonder daarvoor een zeer diepgaand onderzoek te doen - dat men hier bepaald een achtergebleven gebied is in dit opzicht.

Evenzelfde verzuchting kan men ook slaken als men in dit boek weer eens bevestigd ziet hoe belangrijk men in de Verenigde Staten een indicatie als „earnings per share” vindt. Van de 600 ondernemingen gaven 555 de „earnings per share” (pag. 185); 539 ondernemingen geven deze cijfers zelfs over twee of meer jaren. Terecht wordt dan ook opgemerkt: „statistical presentations of periodic net income (or loss) in terms of earnings per share are commonly used in annual reports to shareholders”. ³⁾

In de laatste afdeling worden de verschij-

ningsvormen van en de gebezigde voorbehouden in Amerikaanse accountantsverklaringen aan een beschouwing onderworpen. Daar de tekst van de Amerikaanse accountantsverklaring, zoals bekend, min of meer voorgeschreven is ⁴⁾, zijn hier vooral de behandelde „qualifications” interessant. Ook wordt nog aandacht in deze sectie besteed aan kwesties als het gebruikmaken van verklaringen van andere accountants, wijze van adressering van de verklaring, opschrift en ondertekening van de verklaring, enz.

Wat is nu, in de eerste plaats, de betekenis van dit boek voor studie en opleiding? Het komt me voor dat het boek nóch voor de studie nóch voor de opleiding van grote betekenis kan worden geacht. Voor het vak „Controleleer” weet men met betrekking tot de Amerikaanse accountantsverklaring en de gebruikelijke waarderingsmaatstaven van activa voldoende als men *Montgomery's „Auditing”* heeft bestudeerd. Hetzelfde geldt voor de algemeen gebruikelijke terminologie. Uiteraard leert men uit *Montgomery's* boek niet veel over de „accounting trends”, maar ik geloof niet dat men daar voor de studie ook behoefte aan heeft.

Zie ik dus geen of weinig rechtvaardiging om dit boek aan te schaffen of te raadplegen bij studie en opleiding, datzelfde geldt niet voor de Nederlandse accountant die zijn kennis omtrent Amerikaanse jaarverslagen en accountantsverklaringen wil verdiepen, of die rechtstreeks of zijdelings met Amerikaanse jaarverslagen heeft te maken. Voor hem kan dit boek wel betekenis hebben als naslagwerk en als richtsnoer voorzover hij zelf op enigerlei wijze betrokken is bij de Amerikaanse verslaggeving.

²⁾ Zo bv. een tabel als die op pag. 35, waaruit blijkt dat in 1958 de balanspost „kas” onder 13 verschillende benamingen voorkwam op de genoemde 600 balansen, waarvan in 539 gevallen als „Cash”, in 35 gevallen als „Cash in bank and on hand”, enz.

³⁾ Vandaar dan ook, dat de bekende „p/e-ratio” (price-earnings ratio), d.w.z. de „price”(koers) van een aandeel, gedeeld door de „earnings per share”, als maatstaf voor de „waarde” van een aandeel in de beurshandel zo een wijdverbreide betekenis kon krijgen in de Verenigde Staten. Men zie o.m. *M. H. Gans*, „Misverstanden omtrent het begrip price: earnings-ratio”, E.S.B. 17 nov. 1954, pag. 918.

⁴⁾ Daarbij zijn dan te onderscheiden de „recommended short-form” en de (nauwelijks kortere) „modified short-form”, welke laatste de „scope” en „opinion paragraph” in omgekeerde volgorde geeft en de bekende inleidende zinsnede („We have examined” enz.) weglaat. De „short form”, al of niet „modified”, bleek in 599 van de 600 gevallen voor te komen.